



MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTIDAGI TA'LIM FAOLIYATINING MAQSADLARI VA TAMOYILLARI.

Andijon pedagogika texnikumi

maxsus fan o'qituvchisi

Mamajonova Muxabbat Voxobovna

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim faoliyatining asosiy maqsadlari va metodologik tamoyillari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilingan. Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy, aqliy, nutqiy, ijtimoiy-emotsional va ijodiy rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan vazifalar yoritilgan. Shuningdek, rivojlantiruvchi ta'lim, individuallashtirish, o'yin orqali o'qitish, izchillik, hamkorlik va integratsiya kabi tamoyillarning mazmun-mohiyati ochib berilgan. Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayonining zamonaviy talablarga mos tashkil etilishi va bolalarda maktabga tayyorgarlikning shakllanishi ilmiy asosda bayon etilgan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, ta'lim maqsadlari, tamoyillar, rivojlantiruvchi ta'lim, o'yin faoliyati, individuallashtirish, ijtimoiy-emotsional rivojlanish.

Аннотация. В данной статье анализируются основные цели и методологические принципы образовательной деятельности в дошкольных образовательных организациях. Освещены задачи, направленные на физическое, интеллектуальное, речевое, социально-эмоциональное и творческое развитие детей дошкольного возраста. Раскрыта сущность принципов развивающего обучения, индивидуализации, обучения через игру, системности, сотрудничества и междисциплинарной интеграции. В статье научно обосновано современное построение образовательного процесса в



дошкольных образовательных учреждениях и формирование готовности детей к школьному обучению.

Ключевые слова: дошкольное образование, цели обучения, принципы, развивающее обучение, игровая деятельность, индивидуализация, социально-эмоциональное развитие.

Abstract. This article examines the main goals and methodological principles of educational activities in preschool educational institutions. It highlights the tasks aimed at ensuring the physical, cognitive, linguistic, socio-emotional, and creative development of preschool children. The essence of principles such as developmental education, individualization, play-based learning, consistency, cooperation, and interdisciplinary integration is explained. The article provides a scientific justification for organizing the preschool educational process in accordance with modern requirements and developing children's readiness for school.

Keywords: preschool education, educational goals, principles, developmental learning, play-based activity, individualization, socio-emotional development.

Kirish. Maktabgacha ta'lim bolalar shaxs sifatida shakllanishining dastlabki va eng muhim bosqichidir. Mazkur davrda bola atrof-muhitni idrok etadi, ijtimoiy tajribalarni egallaydi, shaxsiy sifatlari va intellektual salohiyatining asosi yaratiladi. Shu sababli Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayonini ilmiy asosda tashkil etish, maqsadlarini aniq belgilash va mazmun-mohiyatiga mos tamoyillarni qo'llash zamonaviy pedagogikaning asosiy talablaridan hisoblanadi. Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, "Maktabgacha ta'lim to'g'risida"gi Nizom va "Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablari" Maktabgacha ta'lim tashkilotlar faoliyatini tizimli yo'lga qo'yishni taqozo etadi. Ushbu talablarning barchasi bolada jismoniy, aqliy,



ijtimoiy-emotsional, nutqiy va ijodiy rivojlanishning yaxlit modelini shakllantirishga qaratilgan.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim faoliyatining maqsadlari. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayonining bosh maqsadi – bolaning har tomonlama barkamol rivojlanishi uchun zarur shart-sharoit yaratish, unda keyingi bosqich – maktab ta'limiga tayyorgarlikni ta'minlashdan iborat. Mazkur umumiy maqsad bir qator aniq vazifalar orqali amalga oshiriladi.

Jismoniy rivojlantirish. Maktabgacha yosh davri jismoniy rivojlanishning eng faol bosqichidir. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida: sog'lom turmush tarziga yo'naltirish, harakat faoliyatini rivojlantirish, umumrivojlantiruvchi mashqlar, sport elementlari va o'yinlar orqali jismoniy tayyorgarlikni oshirish, gigiyenik ko'nikmalarni shakllantirish asosiy vazifalardan biri sanaladi. Jismoniy rivojlangan bola – psixologik barqaror, faol, tashabbuskor bo'ladi. Bu esa keyingi ta'lim bosqichlarida ham muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Aqliy rivojlanish bola tafakkuri, idroki, xotirasi, tasavvurining faollashuvi orqali amalga oshadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida: kuzatish, tajriba o'tkazish, savol-javoblar, lug'at boyligini oshirish, elementar matematik tasavvurlarni rivojlantirish kabi faoliyatlar ushbu maqsadga xizmat qiladi. Aqliy rivojlangan bolalar muammoni mustaqil hal qilishga moyil bo'lib, o'z fikrini mantiqan bayon etishga intiladi.

Til va nutqni rivojlantirish. Til – bolaning asosiy kommunikativ vositasi. Shuning uchun Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida: to'g'ri talaffuz, bog'lanishli nutq, badiiy adabiyotga qiziqish, og'zaki muloqot ko'nikmalari, maktabga tayyorgarlik doirasida savodga tayyorlash muvaffaqiyatli ta'limning negizini tashkil etadi. Nutqi rivojlangan bola ijtimoiy munosabatlarda faol, o'z fikrini aniq ifodalay oladi.



Ijtimoiy-emotsional rivojlantirish. Ijtimoiy-emotsional rivojlanish bola shaxsining eng muhim komponentidir. Unda: hamkorlik, muloqot madaniyati, empatiya, o'zini boshqara olish, ijobiy shaxsiy fazilatlar, jamoada o'z o'rnini toppish kabi ko'nikmalar shakllanadi. Jamiyatga moslashgan, emotsional jihatdan barqaror bola keyingi ta'lim bosqichlarida ham muvaffaqiyatli bo'ladi.

Estetik va ijodiy rivojlantirish. Maktabgacha yosh ijodkorlikning eng sezgir davri hisoblanadi. Shu sababli Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida: rasm chizish, musiqa, qiziqarli qo'shiqlar, qo'l mehnati, ertak yaratish, teatr elementlari kabi faoliyatlar orqali estetik did, hayolot va ijodkorlikni rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim faoliyatining tamoyillari. Ta'lim jarayoni samarali bo'lishi uchun u ilmiy asoslangan tamoyillarga tayanadi. Quyidagi tamoyillar zamonaviy maktabgacha ta'limning metodologik asosini tashkil etadi.

Insonparvarlik va demokratiklik tamoyili. Bu tamoyil bolaga shaxs sifatida yondashishni talab qiladi. Har bir bola – noyob, o'ziga xos qobiliyatga ega shaxsdir. Pedagogning vazifasi: bolaga hurmat bilan yondashish, uning qiziqishlarini inobatga olish, ruhiy holatini hisobga olish, tazyiq va majburlashsiz tarbiyalashdan iborat.

Rivojlantiruvchi ta'lim tamoyili. Ta'lim jarayoni bolaning rivojlanish qonuniyatlariga mos bo'lishi shart. O'yin orqali o'qitish, amaliy faoliyatga tayanish, mustaqil izlanishga yo'naltirish – rivojlantiruvchi ta'limning asosiy mexanizmlaridir.

Individuallashtirish va differensial yondashuv tamoyili. Har bir bola bir xil tezlikda o'sib, rivojlanmaydi. Shu sababli: yosh, psixologik xususiyatlar, qobiliyat, temperament, sog'liqdagi o'ziga xosliklar hisobga olinishi zarur. Bu tamoyil inkluziv ta'limning ham eng muhim omili hisoblanadi.



Izchillik va tizimlilik tamoyili. Ta'lim jarayoni rejalashtirilgan, mantiqan bog'langan, bosqichma-bosqich olib borilishi kerak. Har bir mashg'ulot oldingisining davomi, keyingisiga tayanch bo'lishi zarur.

Faollik va mustaqillik tamoyili. Bola ta'lim jarayonining faol subyekti bo'lishi lozim. Tarbiyachi faqat yo'naltiruvchi va yordamchi rolini bajaradi: mustaqil fikrlash, mustaqil izlanish, qaror qabul qilish kabi ko'nikmalar shu tamoyil asosida shakllanadi.

O'yin asosida ta'lim tamoyili. O'yin – maktabgacha yoshdagi bolalarning yetakchi faoliyatidir. O'yin orqali: bilimlar o'zlashtiriladi, ijtimoiy ko'nikmalar shakllanadi, emotsional rivojlanish ta'minlanadi. Shu sababli o'yin pedagogik jarayonning asosiy shakli sifatida qo'llanadi.

Hamkorlik tamoyili. Maktabgacha ta'lim tashkilotlaridagi ta'lim samaradorligi tarbiyachi–bola–ota-ona hamkorligiga bog'liq. Ota-onalar bilan muntazam pedagogik maslahatlar, kuzatuvlar natijasini almashish va birgalikdagi tadbirlar bolaning yaxlit rivojlanishini ta'minlaydi.

Fanlararo integratsiya tamoyili. Mashg'ulotlar o'rtasida mantiqiy bog'liqlikni ta'minlash: matematika + nutq, tasviriy san'at + atrof-muhit, musiqa + jismoniy tarbiya kabi integratsion yondashuv bolalarda bilimlarning yaxlit ko'rinishda shakllanishiga xizmat qiladi.

Xulosa. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayonini samarali tashkil etish bolalarning har tomonlama barkamol rivojlanishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Ushbu yosh davri shaxsning intellektual, emotsional, jismoniy va ijtimoiy qirralari shakllanishining eng faol bosqichi bo'lgani sababli, MTTdagi ta'lim faoliyatining maqsadlarini aniq belgilash va metodologik tamoyillarga tayanib ishlash zarurdir. Maktabgacha ta'limning asosiy maqsadi — bolada maktab



ta'limiga tayyorlikni, mustaqil fikrlashni, muloqot madaniyatini, ijtimoiy moslashuvchanlikni va ijodiy salohiyatni rivojlantirishdan iborat. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, rivojlantiruvchi ta'lim, individuallashtirish, o'yin asosida o'qitish, izchillik, hamkorlik va integratsiya kabi tamoyillarni ta'lim jarayonida izchil qo'llash bolalarning sifatli bilim olishini hamda shaxs sifatida shakllanishini ta'minlaydi. Ta'limning o'yin va amaliy faoliyatga asoslanganligi bolalarda qiziqishning ortishiga, mustaqil izlanish hamda faol ishtirokning kuchayishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent, 2020.
2. "Ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari". – Toshkent: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi, 2022.
3. Hasanboyeva O., Yo'ldosheva Sh. *Maktabgacha pedagogika*. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2019.
4. Xudoyberdiyeva R. *Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi*. – Toshkent: "Ilm ziyo", 2021.
5. Xoliqberdiyev M. *Umumiy pedagogika nazariyasi*. – Toshkent: "O'qituvchi", 2018.
6. Qodirova F. *Bolalar rivojlanishi va tarbiyasi*. – Toshkent: "Sharq", 2020.
7. To'raeva O. *Maktabgacha ta'lim metodikasi*. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2021.
8. Abduqodirova N., Mamatqulova G. *Maktabgacha ta'lim psixologiyasi va pedagogikasi*. – Toshkent: "Istiqlol" nashriyoti, 2017.